

PRÒLEG

¿Quin és el preu de la llibertat? ¿Quantes vides calen per comprar la llibertat al Sudan, on la religió i els polítics engendren guerra i misèria, on els islamistes del nord lluiten contra la gent del sud, animistes i cristians?

El 16 de maig de 1983, a la ciutat de Madingbor, cent cinc homes, els fundadors de l'Exèrcit d'Alliberament del Poble Sudanès (SPLA), es van alçar en armes contra el govern islamista del nord. Va ser el principi d'una guerra que va deixar dos milions i mig de morts, milers d'orfes abandonats i la prosperitat i la dignitat del nostre país devastades.

Aquí, enmig de l'esquerda que havia obert la guerra, és on vam tenir la desgràcia de néixer jo i molts altres nens com jo; i també on vam créixer, enmig del foc encreuat. Vam ser víctimes i objectius. Érem divuit mil, però cadascú havia de portar el seu patiment tot sol, sense pares que ens ajudessin amb tots els cossos que no podíem enterrar perquè estàvem massa febles.

Davant dels ulls d'un món que ja no reconeixia el valor de la vida humana i la dignitat, les forces governamentals del meu país van tractar la gent del sud inhumanament, arrabassant-los no només tot el que tenien, sinó també els fills i la vida.

El que m'ha portat a escriure aquest llibre –la història de la meva infantesa– ha estat el sofriment i la frustració, i

també la necessitat de suplicar als mediadors no només la fi de la guerra al Sudan, sinó també que resolguin els conflictes que hi ha al darrere. Prego a Déu perquè ho faci possible i perquè la gent pugui tornar a viure en pau una altra vegada.

Aquest llibre explica la meva experiència i la d'altres nens al camp de Panyido i a altres camps de refugiats. Parla de l'agonia, de la fam, de la set i de les malalties que vam patir, de l'ajuda que vam trobar en els moments de calma i de com vam intentar trobar un sentit i un camí per fer que aquest món fos un lloc millor per viure.

La guerra ens ha escampat per tots els racons del Sudan i del món. Hem après a confiar en Déu. I honorem la memòria dels nostres ancians, que es van ocupar de nosaltres als camps i a les zones en guerra tot i el seu propi patiment.

*Al Sudan, terra de corruptes,
les veus que una vegada van parlar per nosaltres ara callen.*

D'una cançó cantada en dinka per Deng Kout
(conegut també com Deng Pannon).

PRIMERA PART

1

Vaig arribar a un camp de refugiats d'Etiòpia a coll del meu oncle Atem, que havia anat obrint camí entre la malesa mentre fugíem. De seguida vaig saber que en deien Panyido, d'aquell camp. Era el 1987 i jo tenia tres o quatre anys.

Més endavant, quan vaig tornar al Sudan, vaig saber que Panyido estava a dos dies de camí (si caminaves dia i nit) de la frontera sudanesa, i a molts i molts dies de camí del meu poble.

Era de nit quan amb el meu oncle i els meus dos cosins més grans, en Dut i en Yaac, vam arribar a la vora del riu on estava situat el camp. Ja s'hi havia congregat una gentada que, com nosaltres, hi havien fet cap pensant-se que hi trobarien menjar i un sostre perquè els ho havien dit els pagesos que s'havien trobat pel camí.

Arribaven del viatge morts de gana i de set, malalts o ferits, i corrien il·lusionats cap al centre del camp, però no hi trobaven res. Mentre havien anat obligant el seu cos afeblit a seguir el riu en direcció al camp, els rumors que hi hauria menjar i atenció mèdica els havien donat esperances. S'imaginaven que els familiars que havien marxat abans que ells els rebrien al més pur estil sudanès, oferint-los alguna cosa per menjar, o que hi trobarien desconeguts que voldrien compartir amb ells el menjar que tenien, però a Panyido no hi havia res més que cares afamades i gent

3-4 anys
1987
*Camp de
Panyido*
(Etiòpia)

que plorava demanant ajuda. No hi havia ni menjar ni personal humanitari. N'hi havia que queien a terra desesperats, emblanquinats de pols, i ja no es movien d'allà. Els que encara tenien prou forces tornaven enrere cap a aquella riuada de gent que no s'acabava mai i que continuava sortint d'entre la malesa i els ajudaven a passar el riu.

Anaven passant els dies i els refugiats arribaven a centenars, però continuàvem sense saber res de l'ajuda del govern d'Etiòpia ni de l'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Refugiats (ACNUR), malgrat els rumors que tan aviat com fos possible arribaria personal humanitari amb menjar i medicines. N'hi havia que feia tants dies que no menjaven que no podien suportar més la gana i aplegaven prou forces per sortir a caçar. Alguns, els que tenien prou esma per anar caminant fins a algun dels pobles del voltant, tornaven amb quatre coses per menjar que havien aconseguit intercanviant alguna peça de roba.

A Panyido hi havia una sola carretera d'una pols rogenca que anava fins a Itang, un altre camp, on s'havien instal·lat els primers refugiats. Tots els ulls estaven clavats en aquella carretera, però el rugit tan esperat dels camions no se sentia mai. Així doncs, cadascú s'havia d'apanyar amb el patiment i la malaltia dels seus.

A Panyido hi feia calor. Recordo l'ombra de sota els arbres. Estava atapeïda de cossos. Cossos vius. I cossos morts.

El meu oncle Atem i jo vam trobar un forat sota una marula on quedàvem protegits d'aquell sol implacable. A la nit fèiem com els altres i dormíem a camp ras. És clar

3-4 anys
1987
Camp de
Panyido
(Etiòpia)

que també n'hi havia que estaven massa febles per sortir de sota els arbres. Al matí s'enduien els morts per cremar-los.

Trobava a faltar la meva mare i el meu pare i no entenia per què no eren allà amb mi. Vaig veure els ulls d'un home mort que em miraven fit a fit. Eren grans i brillants, però no hi veien.

Anaven passant els mesos i el menjar no arribava. Ja no quedava prou gent amb esma de sortir a caçar per salvar la vida dels que s'estaven morint de gana. Llavors un matí va arribar una mica d'ajuda amb uns quants soldats etiòps. Milers de persones van sentir la remor d'un tractor que s'acostava. Era un tractor de ratlles verdes i negres que estirava un remolc vermell carregat de sacs de blat de moro.

Menjar! Els crits d'alegria es van ajuntar amb els d'agonia!

Quan el tractor es va aturar, centenars de mans es van aferrar als sacs. Molts es van estripar i el blat de moro es va escampar per la carretera. Els homes més forts s'apropiaven dels sacs. Els més dèbils s'havien de conformar amb el que hi havia a terra –encara que s'arrisquessin a morir aixafats sota la gentada que corria a buscar menjar–. Homes i dones s'arrossegaven de quatre grapes per terra menjant blat de moro cru. Els malalts suplicaven menjar. Hi havia un home a qui havien donat uns quants grans però que era incapaç de mastegar-los. Es va donar per vençut i va morir mentre la seva família plorava la seva agonía.

Aquell dia van descarregar tres remolcs, i la cosa va continuar així durant una setmana –una benedicció que

4-6 anys
1987-89
Camp de
Panyido
(Etiòpia)

va acabar sent una maledicció—. Després de tants mesos de fam la gent menjava amb tant de desfici que en acabat estaven tan assedegats que havien de córrer al riu a beure aigua. N'hi havia que estaven tan febles que quan s'ajupien per beure queien i s'ofegaven. Però qui més gent va matar va ser el còlera, perquè a aquelles altures l'aigua ja estava contaminada pels malalts i els morts.

4-6 anys
1987-89
*Camp de
Panyido*
(Etiòpia)

2

Només Déu sap com vaig poder escapar de la mort en aquell camp.

El meu oncle Atem també va sobreviure –l'oncle que m'havia portat a coll tot el viatge fins arribar al camp—. Se sentia responsable de mi i em va imposar unes normes que havia de complir. «Encara que tinguis molta set», em va advertir, «quan arribem a l'aigua beu-ne només un glop».

Em va dir que begués aigua només quan ell me'n donés, normalment tres cops al dia: al matí, a la tarda i al vespre. No em deixava beure l'aigua que m'oferien els veïns per si estava contaminada. L'aigua que bevíem nosaltres la filtrava amb la seva camisa –per treure'n la pols platejada que hi havia– i en acabat la posava en un bidó. Cada matí em preguntava si tenia set, i aleshores, com que no teníem got, decantava el bidó perquè pogués beure'n. Quan hi havia poc menjar em prohibia beure molta aigua fins que trobéssim alguna cosa per amansir la gana, i fins que no menjava una mica de blat de moro no me'n deixava fer un glop. Jo em queixava i plorava perquè volia la meva mare, però no servia de res.

L'oncle també vigilava molt a l'hora de repartir el blat de moro. Només me'n donava un grapatet cada vegada i guardava el que quedava per després. Moltes vegades ell es quedava sense res perquè l'endemà en quedés una mica

4-6 anys
1987-89
*Camp de
Panyido*
(Etiòpia)

per mi. Però jo no parava de queixar-me que tenia gana i set. Fins que no vaig ser més gran, que vaig explorar jo mateix tota la zona i vaig parlar amb la gent d'allà, no em vaig adonar del llarg camí que devia fer el meu oncle per trobar algú que volgués renunciar a una mica de blat de moro i de la feïnada que devia tenir per bullir o torrar els grans perquè jo en pogués menjar. I quan vaig veure que molta gent moria per haver menjat massa blat de moro sec o per haver begut aigua del riu amb aquell tel platejat al damunt, vaig entendre que l'oncle m'havia salvat la vida.

4-6 anys
1987-89
Camp de Panyido
(Etiòpia)

Cada vespre, quan afluïxava una mica la calor, l'oncle Atem ens portava a mi i els meus cosins, en Dut i en Yaac, al riu. Anàvem riu amunt per evitar la gentada –tant els que nedaven com els malalts– i la contaminació. Encara recordo aquella aigua tan clara. Si et posaves dret t'arribava fins a la cintura i et veies els dits dels peus i aquella pols platejada que centellejava com un diamant a la sorra del fons.

«Vigileu», deia l'oncle a en Dut i a en Yaac. «No bellugueu l'aigua quan hagueu d'omplir el bidó, que podríeu fer pujar aquesta pols platejada.»

Recordo com en rentava i com, quan tornàvem al camp, em posava a dormir i em tapava amb un sac, l'únic que teníem.

Els tractors continuaven portant provisions diàriament, però no n'hi havia prou per alimentar tothom, i continuaven morint homes, dones i criatures cada dia. Cada hora. Encara sento els gemecs agònics dels malalts i els famolencs, que cridaven el nom dels familiars que havien perdut a la guerra o que s'havien mort de gana al camp. Hi havia un vell que no parava de dir que tant de bo s'hagués mort abans que comencés la guerra. Demanava a Déu que se l'endugués per no continuar veient el patiment dels altres. Aquell mateix dia vaig sentir que la gent deia que s'havia mort. «Es volia morir», deien.

4-6 anys
1987-89
Camp de Panyido
(Etiòpia)

Els tractors no van portar la pau al camp. Dia i nit hi havia gent que cridava de dolor fins que s'adormia o es moria i algú altre reprenia els planys. A mitja nit recollien els morts per endur-se'ls l'endemà al bosc i enterrar-los en una fosa poc fonda, però tot i així la pudor dels cossos en descomposició ho impregnava tot.

Els familiars dels malalts no sabien com cuidar-los. N'hi havia molts que estaven tan febles que amb prou feines s'entenia el que deien. Els familiars famèlics no podien fer altra cosa que agafar les mans arrugades del moribund i escoltar el seu balbuceig. Aquella gent sabia que la culpa del seu patiment la tenia la guerra i que probablement no sobreviurien. I ho acceptaven.

Fins que una nit va passar una cosa extraordinària. En-

tremig dels lúgubres gemecs dels moribunds vaig sentir de cop uns aplaudiments. Vaig veure un home en plena agonia que s'agenollava i picava de mans, i en acabat un altre.

–¿Què passa? –va preguntar algú.

–No ho sé –va contestar algú altre–. ¿On ha començat?

Devia ser per alguna història que havia explicat algú. Potser una conversa que havia arribat a orelles dels veïns. Fos el que fos, aquella nit el camp va ser un lloc alegre i tots vam donar gràcies a Déu per deixar-nos compartir aquella alegria.

4-6 anys
1987-89
*Camp de
Panyido*
(Etiòpia)

Tres dies després d'aquest incident, al migdia, vam veure amb sorpresa que en lloc del tractor arribava un camió. Podia portar molta més càrrega i venia tres cops al dia. Continuàvem passant gana, però ja no ens moríem d'inanició.

Els supervivents es van anar recuperant de mica en mica. Els líders de les diferents comunitats van començar a organitzar-se pel seu compte. Esperaven els camions, descarregaven el menjar i el distribuïen entre la gent, assegurant-se que els que no tenien prou forces per lluitar pel que era seu també tinguessin prou menjar.

Aleshores un bon dia van arribar dos Land Cruiser amb un grup de personal d'ajuda humanitària etiop que venien a visitar-nos per sorpresa. Se'ls veia molt impressionats pel que veien: per les condicions en què vivia tota aquella gentada, per tanta fam i tant de sofriment. Però a part de donar el poc menjar que duien a alguna persona que els va semblar especialment necessitada, poca cosa més van poder fer aquell dia. Se'n van anar sense dir res,

però l'endemà va arribar un comboi de disset vehicles llargs carregats de menjar de tota mena.

La vida tornava a ser bonica! Quan els primers conductors van aconseguir obrir-se camí entre la gentada i van trobar un lloc on aparcar van començar les empentes per obrir els contenidors. Hi havia tota mena de conserves i fruita! Mangos! Fins i tot cacauets! Però quan centenars d'homes afamats van saltar dalt dels camions, els més febles, com sempre, van caure a terra. N'hi va haver que els van passar per sobre.

4-6 anys
1987-89
*Camp de
Panyido*
(Etiòpia)

Al cap d'una estona, homes, dones i criatures que havien estat a punt de morir de fam morien empatxats. N'hi va haver molts que no es van adonar que menjar més del compte després de passar gana durant tant de temps podia provocar seriosos trastorns digestius que podien arribar a ser mortals. A més a més, el menjar fa venir set, i amb l'emoció molts van oblidar-se del perill del còlera. Altre cop va ser l'oncle qui ens va salvar a mi i els meus cosins. Sempre ens donava consells sobre la vida al camp: «Déu ja ens enviarà menjar», acostumava a dir, «però hem de ser responsables. Déu ajuda els qui s'ajuden a ells mateixos».

Arribava a l'extrem de lligar-me sempre que havia de marxar del camp, i als meus cosins els donava instruccions estrictes que no em deixessin menjar res mentre ell era fora. Ells s'ho preni tan seriosament que havia de suplicar de manera molt convincent perquè em deixessin beure un glopet d'aigua.

Com que ja hi havia prou menjar, el personal d'ajuda humanitària va concentrar-se en la qüestió de la higiene.

Van instal·lar tres clíniques. Van fer espai sota uns arbres prou grans i van posar a l'ombra els malalts i els desnodrits que no tenien ningú que estigués per ells. Van obrir dos contenidors plens de menjar que els tenien reservats i els van assignar uns cuiners que cuinarien només per a ells.

Per fi hi havia prou menjar per als malalts, però, per desgràcia, massa poca gent per alimentar-los i per fer-se càrrec de les seves necessitats en general. Abandonats, jeien en fileres com si fossin llenya; vius i morts barrejats.

4-6 anys
1987-89
Camp de Panyido
(Etiòpia)

Una divisió de soldats que tenien el campament no gaire lluny del nostre s'encarregava de donar-los sepultura. Venien cada matí, agafaven uns quants homes sans i els feien treure els cossos i enterrar-los. Dos homes per cada cos. No ho feien de bon grat, però els soldats insistien que s'havia de fer per raons sanitàries.

El personal d'ajuda humanitària feia tot el que podia per millorar la nostra situació, però no n'hi havia cap que es quedés al camp amb nosaltres. Continuaven arribant combois. Hi havia blat de moro de sobres. Però el còlera i altres malalties continuaven exigint la seva quota. Els hospitals van rebre una pila de tendes blanques i grans, però només en van muntar unes quantes, perquè quan van arribar no era encara l'estació de les pluges i se suposava que l'ombra dels arbres ja protegia prou.

Ara que el subministrament de menjar s'havia regularitzat i que les relacions amb els etiòps eren bones, els ancians de les diferents comunitats van poder començar a ocupar-se de la gran quantitat d'orfes i de criatures que havien quedat separades dels seus pares quan el poble on vivien va ser atacat. Van decidir separar els nens que esta-

ven sols dels altres refugiats per tal que se'ls pogués donar protecció i atenció fins que els més afortunats poguessin reunir-se amb les seves famílies. Van dir als adults que fins aleshores s'havien fet càrrec de les criatures desvalgudes que les entreguessin als ancians del camp. Els van reunir tots sota un gran arbre i els van dividir en dos grups. Els nens, que eren majoria (n'hi havia uns tres mil), se'ls van endur a un lloc que hi havia a cinc minuts a peu del camp. Unes cinc-centes nenes (les que no havien estat integrades a la comunitat) van quedar instal·lades enmig del camp vell.

Jo vaig tenir sort. No vaig haver d'anar-me'n amb els nens perquè encara tenia l'oncle.

4-6 anys
1987-89
Camp de Panyido
(Etiòpia)

¿Com havia de saber que el govern del Sudan del sud havia muntat un centre d'entrenament militar a Etiòpia?
 ¿Com havia de saber que la nostra guerrilla, l'SPLA, l'Exèrcit d'Alliberament del Poble Sudanès, s'havia embarcat en una campanya per mobilitzar tots els homes que estiguessin en condicions de lluitar? El Sudan els necessitava, deien els soldats de l'SPLA, i tots els homes tenien el deure de fer la guerra. El seu deute amb la pàtria no s'acabava amb la fugida i el patiment a terra etiòp.

4-6 anys
 1987-89
Camp de Panyido
 (Etiòpia)

L'oncle Atem no va fer cas de la crida a les armes, però un bon dia va desaparèixer juntament amb uns quants centenars d'homes. Al principi no vaig ser conscient del que havia passat perquè els meus cosins i uns amics es cuidaven de mi, tal com havien fet sempre quan ell no hi era. «Tornarà al vespre», em van dir. Però no va tornar.

Al cap d'uns quants dies en Yaac em va dir: «L'oncle Atem se n'ha anat a un camp d'entrenament militar perquè li donin una pistola, i així podrem tornar a casa i buscar la teva mare i el teu pare. No tinguis por. M'ha dit que et cuidi fins que vingui a buscar-te.»

En Yaac em va cuidar molt bé durant un temps, però hi havia tants nens que havien quedat sols, després que els homes se'n tornessin a la guerra, que es van haver de prendre noves mesures. Em van ajuntar amb una colla de

nens com jo i van formar un segon grup –els «petits»– de nens d'entre tres i deu anys.

Fins aleshores jo havia estat sempre un membre estimat de la petita família del meu oncle, i ara de cop i volta em trobava enmig d'un ramat de nens petits i em sentia completament abandonat. De fet, érem tants que quan ens van fer posar en fila per començar a caminar cap al que seria el camp dels petits vaig ser incapaç de veure ni el principi ni el final de les dues fileres que formàvem. El xi-varri de la canalla ho omplia tot: n'hi havia que ploraven, n'hi havia que es discutien amb els ancians. Hi havia una distància de cinc minuts a peu entre el camp principal i el recinte dels petits, però vam trigar hores a fer el trajecte.

4-6 anys
 1987-89
Camp de Panyido
 (Etiòpia)

Així que hi vam arribar un dels ancians va dir: «Nois, vull que seieu en grups de deu. Us portarem una mica de menjar.»

Que hi havia menjar ja ho vàiem –en un bidó tallat per la meitat–, però... ¿grups de deu? Allò va crear una gran confusió. No sabíem comptar fins a deu! Hi havia nens que començaven a plorar desconcertats. Al final, els mateixos homes que ens havien acompanyat al camp nou ens van dividir en grups. Aleshores es va veure clar que tot plegat formava part d'una estratègia per impedir que agaféssim menjar del bidó pel nostre compte. Van tallar uns quants sacs buits i els van escampar per terra. Aleshores ens van anar agafant de deu en deu de la fila i ens van fer seure al voltant d'un dels bidons, que feia les funcions de plat col·lectiu.

Hi havia nens que no podien menjar, tot i que tenien gana. Els més golafres apartaven els altres del menjar que suposadament havien de compartir. Els que eren educats

no se'n sabien avenir, de les males maneres dels més agressius. Malauradament no hi havia prou menjar per fer passar la gana a tothom, però els ancians van assegurar-se que els més petits i els més febles rebessin la seva part.

Aleshores van arribar els preparatius per dormir. Uns quants nens amb iniciativa s'havien fet tots sols pantalons curts i camises amb sacs vells mentre eren al camp, però la majoria no tenia res per posar-se ni tampoc roba de llit. Els cuidadors ens van dir que ens busquéssim un espai abans que es fes de nit per cavar un forat que ens servís de llit. Com que no teníem cap eina esmolada per tallar aquella herba tan alta, els adults –que no havien parat en tot el dia– van haver de tallar les herbes més gruixudes amb les mans per netejar una àrea prou gran perquè hi cabessin tots els nens.

Quan ens va caure a sobre la nit, n'hi va haver que es van reunir al voltant d'una gran foguera que havien encès els cuidadors mentre altres s'afanyaven a fer-se un llit. Jo no vaig parar de plorar fins que em vaig quedar adormit dins del forat que jo mateix m'havia excavat en aquell terra dur. Em sentia molt i molt sol. No coneixia cap d'aquells nens i, tot i que n'hi havia algun que parlava dinka, com jo, tenien un accent estrany. Però el que estava clar era que estaven tan trasbalsats i nerviosos com jo. En un racó hi havia un nen que s'havia despertat i cridava la seva mare. Un altre, en somnis, es va posar dret i va començar a córrer trepitjant els nens que dormien al seu voltant. Va venir un dels cuidadors i va consolar el nen que cridava la seva mare, però la resta no teníem ningú a qui aferrar-nos.

Quan va començar a sortir el sol, com que no podíem fer altra cosa, ens vam tornar a posar a arrencar herbes.

4-6 anys
1987-89
Camp de
Panyido
(Etiòpia)

A l'hora d'esmorzar ens van dir que ens poséssim en fila. Quina olla de grills! Tot eren baralles per una ració de cereals. Els nens més forts passaven davant dels més febles. Els de davant de tot apartaven d'un cop les mans dels altres quan intentaven agafar menjar. I els que aconseguien endur-se'n un grapat fugien corrent perquè els altres els empaitaven per robar-los-hi.

Així era la nostra lluita per sobreviure. A ningú li importava ningú. Si volies alguna cosa, te l'havies de buscar tu mateix. Vam deixar de pensar en les nostres mares. L'única cosa que teníem al cap era menjar.

Els ancians ens haurien pogut fer la vida més fàcil en aquell medi hostil si haguessin imposat unes quantes regles bàsiques. En lloc d'això ens van deixar fer completament al nostre aire, almenys al principi. No hi havia cap recipient adequat per a l'aigua, de manera que així que s'acabava la guerra pel menjar havíem de començar un llarg camí fins al riu. No hi havia més remei. Al camp només portaven aigua per a les criatures molt petites o les que estaven més febles. Els nens més grans podien quedar-se a la vora del riu fins que es feia fosc, que era quan tocava fer neteja. Els que estaven prou forts se les apanyaven per aconseguir una mica de *phutu* per sopar abans d'anar a dormir. Els altres ens ficàvem al llit amb l'estómac buit esperant que es fes de dia per esmorzar una mica de farinetes de blat de moro.

Ara ens portaven blat de moro cada setmana i alguns afortunats van aconseguir quedar-se amb els sacs on el transportaven. Els feien servir de manta o de plat per posar-hi el menjar. Havies de vigilar molt, perquè a la que et despistaves

4-6 anys
1987-89
Camp de
Panyido
(Etiòpia)

et desapareixia. El personal humanitari havia portat bidons per a l'aigua, però encara no teníem estris per menjar.

Cada cop hi havia més adults o nois joves que marxaven cap al centre d'entrenament militar. Hi havia rumors que tota la unitat sencera del meu cosí Yaac hi era. No el vaig tornar a veure mai més.

Ara els nens havien d'assumir moltes tasques dels grans. Cada matí es formaven grups per baixar al riu a buscar aigua per cuinar i per vigilar els més petits, que no podien sortir sols del camp. Els nens més forts i més actius es van convertir en els líders. Vigilaven que els altres fessin la seva feina i organitzaven els viatges al riu de cada matí i cada tarda. Ens van prohibir entretenir-nos-hi. Els líders també s'ocupaven de la higiene i de delimitar les àrees de les latrines. Els pocs adults que quedaven s'ocupaven de la infermeria i de la zona de distribució del menjar per impedir que als nens malalts els el robessin.

Encara no hi havia ni un sol sostre on refugiar-se, ni un trist sostre de palla, i vam decidir que el primer que havíem de fer era construir un cobert. Ens van donar una falç i unes fustes esmolades i ens van ensenyar a tallar l'herba que hi havia al voltant del camp. Vam tornar carregats fins dalt. Després ens van enviar a buscar plantes enfiladisses. Però els ancians de seguida es van adonar que per a alguns nens era una feina massa dura i van anunciar que havia arribat el moment d'especialitzar-se. Als més petits els van assignar la tasca de carretejar aigua i netejar el camp. Els més grans –els d'entre deu i catorze anys– pentinarien el bosc buscant cordes. Els que encara eren massa petits es quedaven sota els arbres fins que tornaven els treballadors

4-6 anys
1987-89
Camp de
Panyido
(Etiòpia)

i era l'hora de menjar les farinetes de blat de moro o de melca que havien preparat els cuiners.

La nostra dieta no variava mai. Consistia en blat de moro i melca. L'aroma i el gust tampoc no canviaven mai: gasoil. No hi havia cullerada que no tingués el regust del gasoil de la immensa màquina que els cuiners feien servir per moldre el blat de moro.

Ja feia temps que teníem prou cordes per a la pila d'herba que havíem recollit, però per construir alguna cosa necessitàvem pals. De pals només en podien tallar els homes, i tots els homes havien marxat per enrolar-se a l'exèrcit. Un dia va arribar un grup d'etíops amb uns quants pals i es van oferir a ajudar-nos a aixecar els coberts. Però com que no n'hi havia prou pals per als dos grups de nens no es va construir res, fins que van arribar més adults, els van ensenyar a tallar pals i van construir-nos cabanes. Abans d'això, per facilitar la distribució de menjar, havien dividit els nens en unitats de cinc-cents. A cada unitat se li va assignar una cabana llarga de forma triangular amb una teulada de palla que s'aguantava damunt d'uns pals. Hi havia el lloc just perquè ens hi poguéssim encabir tots a dormir, tot i que les nits de pluja els únics que dormien secs eren els del mig.

Amb prou feines havíem acabat de construir els coberts que ja vam veure que calia més lloc. No paraven d'arribar més i més nens com nosaltres. Se'n va formar un tercer grup amb divuit ancians que en tenien cura. Aviat hi havia set grups, i en acabat vuit...

El meu cosí Dut l'havien posat al meu grup, però a la unitat 6. Jo era a la unitat 1. Ens vèiem molt poc.

4-6 anys
1987-89
Camp de
Panyido
(Etiòpia)